C/2024/1574

5.3.2024

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Svetovna bitka ponudb – od kitajske pobude En pas, ena pot do strategije EU Global Gateway: vizija evropske organizirane civilne družbe

(mnenje na lastno pobudo)

(C/2024/1574)

Poročevalec: **Stefano PALMIERI**

Sklep plenarne skupščine	25. 1. 2023
Pravna podlaga	člen 52(2) Poslovnika
	mnenje na lastno pobudo
Pristojnost	strokovna skupina za zunanje odnose
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	16. 11. 2023
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	14. 12. 2023
Plenarno zasedanje št.	583
Rezultat glasovanja	
(za/proti/vzdržani)	187/0/3

1. **Sklepi in priporočila**

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) pozdravlja odločitev EU, da bo spodbujala načelo odprte strateške avtonomije Unije in z uspešnimi infrastrukturnimi projekti širila demokratične vrednote, visoke standarde, dobro upravljanje in preglednost. Zato pozdravlja začetek izvajanja strategije Global Gateway konec leta 2021.

1.2 EESO se zaveda, da so nekateri akterji, predvsem Kitajska in Združene države Amerike, ukrepali hitreje kot Evropska unija (EU), ki delno plačuje ceno za slabo usklajevanje na centralni ravni in posledično za težave pri spodbujanju enotne in konkurenčne naložbene politike.

1.3 EESO meni, da bo EU s strategijo Global Gateway okrepila svoje gospodarske in politične vezi s partnerskimi državami ob spoštovanju svojih demokratičnih in socialnih načel ter da bo pri zagotavljanju infrastrukture učinkovito konkurirala na svetovni ravni.

1.4 EESO poudarja, da morajo naložbeni programi v okviru strategije Global Gateway temeljiti na oceni učinka, pri kateri bi bilo treba upoštevati strateške geopolitične vidike, kakor tudi demokratično udeležbo pri razvojnih pobudah v partnerskih državah ter gospodarsko vzdržnost, družbeno trajnost in okoljsko trajnostnost projektov.

1.5 EESO ugotavlja, da lahko države članice EU zaradi vključujoče narave strategije Global Gateway spodbujajo infrastrukturne in naložbene pobude v tretjih državah, ki so zajete v strategiji Global Gateway, pri čemer institucijam EU ni treba opraviti predhodne ocene učinka ne izvajati neposrednega nadzora, če ni bilo zaprošeno za sredstva EU. EESO namreč zelo skrbi to, da bi bili v strategijo Global Gateway vključeni projekti, ki ne bi izpolnjevali visokih standardov kakovosti, kot so standardi, določeni v dokumentih EU, s katerimi se urejajo postopki za ocenjevanje socialnih in okoljskih vplivov.

1.6 EESO vztraja, da morajo pristojni evropski organi sporočiti podrobne informacije o projektih strategije Global Gateway ter omogočiti popoln dostop do njih in vključenih akterjev.

1.7 EESO predlaga, da se na predstavništvih EU vzpostavi enotna kontaktna točka za spodbujanje naložb zasebnega sektorja ter vključevanje vseh gospodarskih in socialnih akterjev na regionalni in lokalni ravni.

1.8 EESO poudarja, da so narava pobude En pas, ena pot (angl. *Belt and Road Initiative* – BRI) in merila za uvrstitev projektov na uradni seznam te pobude še vedno precej nejasni. Zato je nujno, da Ljudska republika Kitajska daje natančne in ažurne informacije o naložbenih programih, povezanih s pobudo En pas, ena pot, da bi bila ta preglednejša in jasnejša.

1.9 EESO obžaluje, da evropski lokalni akterji, kot so organizacije civilne družbe in socialni partnerji, dejansko ne sodelujejo v celotnem postopku razvoja, spremljanja, ocenjevanja in izvajanja projektov, ki se v okviru pobude En pas, ena pot izvajajo v EU. Zato želi imeti dejavnejšo vlogo v ključnih fazah postopka odločanja o razvojnih projektih, povezanih s pobudo En pas, ena pot in strategijo Global Gateway.

1.10 EESO meni, da so zaradi neusklajenosti med infrastrukturnimi programi EU in Ljudske republike Kitajske nastala neskladja na področju infrastrukture za povezljivost, in poudarja, da bi lahko naložbe v okviru pobude En pas, ena pot ogrozile lastništvo nacionalne strateške infrastrukture EU.

1.11 EESO izraža zaskrbljenost zaradi neusklajenega vključevanja držav članic EU v pobudo En pas, ena pot, tveganj za konkurenčnost EU in delavske pravice, pranja denarja, zadolževanja in okoljskih vprašanj, povezanih s kitajskimi naložbami v projekte v okviru pobude En pas, ena pot.

1.12 EESO meni, da je treba v zvezi s pobudo En pas, ena pot izboljšati usklajevanje med institucijami EU in državami članicami, da bi preprečili razdrobitev odnosov z Ljudsko republiko Kitajsko, ki bi škodili celotni EU. Bistveno je skupno ukrepanje držav članic EU v zvezi s Ljudsko republiko Kitajsko ter spodbujanje učinkovite komunikacije med njo in institucijami EU.

1.13 EESO poudarja, da morajo biti projekti v okviru pobude En pas, ena pot in strategije Global Gateway v skladu s številnimi načeli, cilji in vrednotami EU ter da je treba v zvezi z njimi izvesti podrobne ocene učinka, da se zagotovi njihova ustreznost.

1.14 EESO meni, da je treba v zvezi s **projekti v okviru pobude En pas, ena pot**, ki se izvajajo na ozemlju 27 držav članic EU ali potekajo zunaj tega območja, vendar vključujejo gospodarske subjekte iz držav članic EU (kot upravičence, dobavitelje ali donatorje), in **projekti v okviru strategije Global Gateway** opraviti **oceno gospodarskega, finančnega, socialnega, okoljskega in pravnega učinka**, da se dokaže njihova ustreznost in skladnost z vrednotami EU ter načeli in cilji iz točke 5.1.1.

2. **Uvod**

2.1 V zadnjih letih se je svetovna naložbena vrzel med državami z visokimi dohodki ter državami z nizkimi in srednjimi dohodki povečala, predvsem zaradi učinkov večplastne krize, ki so jo sprožili pandemija, ruska invazija na Ukrajino in nedavni izraelsko-palestinski konflikt.

2.1.1 Ta vrzel v financiranju negativno vpliva na svetovno povezljivost, poleg tega pa glavnim svetovnim akterjem omogoča, da razširijo svoje področje geopolitičnega vpliva, pri čemer je danes infrastrukturna politika jedro take politike.

2.2 V zadnjem desetletju so nekatere države začele izvajati strategijo, v skladu s katero mehko moč in politični vpliv uravnavajo z obsežnimi naložbenimi programi v partnerskih državah, kot so pobuda En pas, ena pot, ki jo je Ljudska republika Kitajska sprožila leta 2013, ameriško partnerstvo za svetovno infrastrukturo in naložbe, pobuda Združenega kraljestva Clean Green Initiative, japonsko partnerstvo za kakovostno infrastrukturo in gospodarski koridor med Indijo, Bližnjim vzhodom in Evropo (IMEC).

2.3. Decembra 2021 je svojo strategijo imenovano Global Gateway začela izvajati tudi EU. Z njo želi podpreti svetovno povezljivost in se odzvati na pobudo En pas, ena pot, ki je v zadnjem desetletju večkrat omajala enotnost EU.

2.3.1 27 držav članic EU vsaj do leta 2019 namreč ni imelo enotne politike v zvezi s pobudo En pas, ena pot glede:

— **skupne vizije v zvezi s to pobudo**, pri čemer je *memorandum o soglasju s Kitajsko* po neurejenem vrstnem redu podpisalo 18 držav članic EU ([1]), 20 držav članic EU pa se je brez predhodnega dogovora z institucijami EU pridružilo glavnemu finančnemu instrumentu pobude En pas, ena pot, tj. Azijski banki za investicije v infrastrukturo (AIIB) ([2]),

— **učinkov, ki bi jih pobuda lahko imela na sosedske politike** (kot v primeru učinkov povezovanja držav v skupino „14+1“ z devetimi državami članicami EU ([3]), zlasti z balkanskimi državami), in **uveljavljene programe EU**, kot je vseevropsko prometno omrežje (TEN-T).

2.4 EU je leta 2019 korenito spremenila svojo strategijo v zvezi s pobudo En pas, ena pot. Skupno sporočilo Evropske komisije ter visoke predstavnice za zunanje zadeve in varnostno politiko z naslovom EU-Kitajska – strateška vizija ([4]) pomeni dokončen premik od obravnave Kitajske kot **strateške partnerice** k diferenciranemu pristopu, v skladu s katerim se Kitajska obravnava kot **partnerica za sodelovanje, pogajalska partnerica ter gospodarska in sistemska tekmica**. To je bila ključna točka v odnosih med EU in Kitajsko, saj se slednjo začenja z vseh vidikov dojemati predvsem kot sistemsko tekmico, s čimer se močno oddaljuje od vloge partnerice. V sporočilu so določeni trije cilji: (i) poglobiti sodelovanje s Kitajsko in tako spodbujati skupne interese na svetovni ravni, (ii) spodbujati bolj uravnotežene in vzajemne gospodarske odnose ter (iii) okrepiti notranje politike in industrijsko bazo. Določenih je tudi deset ukrepov, ki jih je treba sprejeti v skladu z zanimivo novostjo, in sicer **enotnim pristopom vseh 27 držav članic EU**. Z navedenim dokumentom EU dejansko zahteva, da Kitajska v odgovor na **politiko „ene Kitajske“**, ki jo je sprejela EU, sprejme **politiko „ene Evrope“**, brez neenotnosti v EU.

2.5 To spremembo pristopa EU so v letih 2020–2022 okrepile posledice krize zaradi COVID-19 (prekinitev dobavnih verig blaga in storitev, odvisnost od dobave strateških proizvodov itd.) in zavržne ruske agresije proti Ukrajini (energetska odvisnost, inflacija, stagnacija, tokovi ukrajinskih beguncev itd.) ter niz politik Ljudske republike Kitajske (protiukrepi v zvezi s sankcijami EU na področju človekovih pravic, trgovinski ukrepi proti enotnemu trgu in sporno stališče Kitajske o vojni v Ukrajini).

2.6 V teh razmerah je EU na podlagi sklepov Sveta z dne 29. marca 2022 podprla **načelo odprte strateške avtonomije Evropske unije**, da bi z njim uresničila zavezo voditeljev in voditeljic držav ali vlad, sprejeto na vrhu v Versaillesu 10. in 11. marca 2022, da bodo „prevzeli večjo odgovornost za svojo varnost in sprejeli nadaljnje odločne ukrepe za vzpostavitev naše evropske suverenosti, zmanjšanje naših odvisnosti in oblikovanje novega modela za rast in naložbe do leta 2030“, ter dosegla „svojo gospodarsko in finančno avtonomijo, hkrati pa ohranila svojo odprtost, globalno sodelovanje s podobno mislečimi partnerji in konkurenčnost ter izkoristila morebitne koristi, ki izhajajo iz tega“.

2.7 V sklepih Sveta je navedeno, da bi morala strategija Global Gateway prispevati tudi k doseganju odprte strateške avtonomije EU, in sicer „**s spodbujanjem demokratičnih vrednot in visokih standardov, dobrega upravljanja in preglednosti**“ ter „**uporab[o] eura v finančnih tokovih, povezanih z razvojem**“.

2.8 EESO kot krovna institucija evropskih organizacij civilne družbe na podlagi nedavnih geopolitičnih dogodkov meni, da je treba skrbno oceniti tako strategijo Global Gateway kot tudi pobudo En pas, ena pot.

3. **Strategija Evropske unije Global Gateway**

3.1 V skladu s strategijo Global Gateway naj bi EU med letoma 2021 in 2027 vložila do 300 milijard EUR v izboljšanje digitalne, energetske in prometne povezovalne infrastrukture ter krepitev zdravstvenih, izobraževalnih in raziskovalnih sistemov po vsem svetu.

3.2 Zaradi nezadostnega vlaganja v povezljivost bi bili lahko ovirani okrevanje EU po sedanji krizi in njene priprave na prihodnje izredne razmere (večplastne krize). Pomanjkanje infrastrukture omejuje gospodarski potencial povezav med EU, Azijo in drugimi regijami.

([1]) Avstrija, Bolgarija, Ciper, Češka, Estonija, Grčija, Hrvaška, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija.
([2]) Avstrija, Belgija, Ciper, Danska, Finska, Francija, Grčija, Hrvaška, Irska, Italija, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Romunija, Španija, Švedska.
([3]) Bolgarija, Češka, Estonija, Grčija, Hrvaška, Latvija, Litva, Madžarska, Poljska, Romunija, Slovaška in Slovenija ter Albanija, Bosna in Hercegovina, Črna gora, Severna Makedonija in Srbija.
([4]) (JOIN(2019) 5 final).

3.3 Strategija Global Gateway ima več ciljev:

a. odpreti nove trge blaga in storitev iz EU;

b. ponuditi ustrezno alternativo konkurenčnim razvojnim modelom, kot je pobuda En pas, ena pot;

c. olajšati doseganje ciljev razogljičenja na svetovni ravni, ki so v središču evropskega zelenega dogovora;

d. podpreti dejansko uveljavljanje in širjenje standardov na področju človekovih pravic in pravic delavcev ter varnostnih, tehničnih in trgovinskih standardov Unije kot svetovnih standardov ter tako okrepiti ambicije Evrope glede odprte strateške avtonomije.

3.4 Leta 2022 je strategija Global Gateway dobila večji zagon z več pomembnimi z njo povezanimi regionalnimi naložbenimi svežnji: strategijo Global Gateway Afrika-Evropa iz februarja 2022, v kateri je obljubljenih do 150 milijard EUR naložb (za 11 strateških prometnih koridorjev za lajšanje mobilnosti in trgovine znotraj Afrike ter med Afriko in Evropo; ukrepe za razvoj in krepitev regionalnih in celinskih vrednostnih verig za optimizacijo afriškega celinskega območja proste trgovine; gradnjo mostu čez reko Cross na mejnem prehodu Mfum-Ekok med Kamerunom in Nigerijo za boljšo povezljivost med Gospodarsko skupnostjo zahodnoafriških držav in Gospodarsko skupnostjo srednjeafriških držav); naložbeni sveženj strategije Global Gateway v višini 10 milijard evrov za regijo ASEAN in pobuda Ekipe Evropa za trajnostno povezljivost, ki povezuje EU in ASEAN.

3.4.1 Februarja 2022 je bil objavljen tudi dodaten regionalni naložbeni sveženj za Zahodni Balkan. Evropska komisija je obljubila naložbe v višini 3,2 milijarde EUR v podporo 21 projektom na področju prometa, digitalnih tehnologij ter okoljske in energetske trajnostnosti. Z načrtom bomo pripomogli k premostitvi razvojne vrzeli med EU in omenjeno regijo ter podprli okrevanje gospodarstva po pandemiji ([5]).

3.5 Leto dni po začetku izvajanja strategije Global Gateway, konec leta 2022, je EU namenila več kot 9 milijard EUR nepovratnih sredstev za ključne naložbe v Afriki, Latinski Ameriki, na Karibih in v Tihem oceanu. EU je odobrila tudi finančna jamstva v višini dodatne 6,05 milijarde EUR za podporo 40 naložbenim programom v podsaharski Afriki, Latinski Ameriki in azijsko-pacifiški regiji, ki naj bi po pričakovanjih ustvarili preko 50 milijard EUR naložb v ključne sektorje. Poleg tega sporazum, ki sta ga maja 2022 podpisala EFSD+ in EIB, zagotavlja kritje v višini 26,7 milijarde EUR za državna posojila na področjih, kot sta čista energija in zelena infrastruktura. V tem okviru je bilo že odobrenih 34 projektov v vrednosti 7,4 milijarde EUR naložb. Za Zahodni Balkan in jugovzhodne sosednje države so EU in evropske finančne institucije doslej uporabile 14 od 77 milijard EUR, načrtovanih do leta 2027 ([6]).

3.6 Eden glavnih projektov ([7]) v okviru strategije Global Gateway, ki so si ga države članice EU v letu 2023 in v začetku leta 2024 zadale za prednostno nalogo, je vzpostavitev dvostranskih partnerstev z državami, bogatimi z viri, zlasti v podsaharski Afriki ter Latinski Ameriki in na Karibih, da bi tem regijam pomagali spodbujati naložbe vzdolž vrednostnih verig kritičnih surovin. Partnerske države bodo prejele podporo pri razvoju regionalnih vrednostnih verig, diverzifikaciji svojih gospodarstev in ustvarjanju lokalne dodane vrednosti.

3.7 *Ocena strategije Global Gateway*

3.7.1 EESO pozdravlja uvedbo strategije Global Gateway in upa, da bo pripomogla k odprti strateški avtonomiji EU. Meni, da bo s strategijo mogoče okrepiti gospodarske in politične vezi s partnerskimi državami, utrditi njihova demokratična in socialna načela ter poskrbeti, da bo lahko EU pri zagotavljanju infrastrukture na svetovni ravni učinkovito konkurirala predvsem Kitajski in ZDA.

3.7.2 EESO meni, da lahko strategija Global Gateway v sedanjih razmerah postane instrument za politično, gospodarsko in varnostno stabilizacijo držav, ki neposredno mejijo na Unijo, ter okrepi evropski geopolitični položaj, tako z vidika odpravljanja temeljnih vzrokov migracij v Evropo kot z vidika zmanjševanja političnih, ekonomskih, socialnih in okoljskih tveganj.

([5]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1362
([6]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/ip_22_7656
([7]) https://www.politico.eu/article/eu-sets-outs-projects-to-make-global-gateway-visible-on-the-ground/

3.7.3 EESO priznava, da je pobuda priložnost za izboljšanje učinkovitosti in skladnosti politik EU v zvezi z naložbami in povezljivostjo, vendar ima pomisleke glede tega, ali bo potrebna finančna sredstva dejansko mogoče mobilizirati ([8]). Ni jasno, koliko od obljubljenih naložb bo dejansko uresničenih. Skoraj polovico od 300 milijard EUR, ki jih namerava mobilizirati Evropska komisija, naj bi zagotovil zasebni sektor. Decembra 2022, eno leto po uradnem začetku pobude, je vključenost zasebnega sektorja še vedno omejena oziroma se še ni dokončno vzpostavila ([9]).

3.7.4 EESO meni, da pobuda Global Gateway, ki se osredotoča predvsem na zmanjševanje dolžniške obremenitve držav partneric, v primerjavi z drugimi možnostmi, kot je pobuda En pas, ena pot, ponuja zanesljivejšo priložnost za razvoj svetovne infrastrukture. Finančni model EU je kombinacija nepovratnih sredstev, ugodnih posojil in jamstev za spodbujanje naložb zasebnega sektorja, medtem ko pobuda En pas, ena pot temelji pretežno na posojilih. EESO poudarja, da bi bilo treba za konkurenčnost strategije Global Gateway glede na naložbene pobude tretjih strani izboljšati dostopnost upravnih postopkov za dodeljevanje sredstev ter pravočasno izvajati postopke, povezane s potrebnimi ocenami gospodarskega, socialnega in okoljskega učinka, da bodo za udeležene akterje učinkoviti in uspešni.

3.7.5 EESO meni, da bi bilo treba s strategijo Global Gateway izboljšati strateško usklajevanje med skladi EU in skladi 27 držav članic EU. Gre za nujno strateško usklajevanje, ki ga doslej ni bilo ter za katerega mora poskrbeti in ga voditi EU v skladu s svojimi strateškimi cilji ([10]).

3.7.5.1 EESO obžaluje, da je bilo v zvezi s prvim srečanjem odbora za strategijo Global Gateway, ki je potekalo 11. decembra 2022, tako v smislu vsebine kot količine sporočenih premalo informacij (npr. o sestavi odbora).

3.8 EESO je pripravljen organizirati redna srečanja med odborom za strategijo Global Gateway ter organizacijami civilne družbe in socialnimi partnerji, da bi se lokalne deležnike, ki jih pobuda zanima, nenehno obveščalo ter da bi se ocenila in poudarila strateška narava strategije.

3.8.1 EESO ponovno poudarja, da morajo naložbeni programi v okviru strategije Global Gateway temeljiti na oceni učinka, ki bi vključevala strateške geopolitične vidike in s katero bi poskrbeli za demokratično odgovornost v zvezi s pobudami v partnerskih državah ter gospodarsko vzdržnost, družbeno trajnost in okoljsko trajnostnost projektov. EESO poudarja, da je za naložbene projekte, ki jih financira EIB, gotovo, da se zanje opravita ocena in spremljanje gospodarskega, socialnega in okoljskega učinka, ima pa pomisleke glede naložbenih projektov, ki se financirajo iz drugih skladov EU, saj ni jasno, kako naj bi potekalo ocenjevanje učinkov ukrepov posameznega projekta, njihov nadzor in izvajanje.

3.8.1.1 Drug pomislek se nanaša na dejstvo, da bi lahko države članice EU na podlagi izrazito vključujoče narave strategije Global Gateway spodbujale enostransko ali večstransko financirane infrastrukturne in naložbene projekte, brez neposrednega nadzora institucij EU, ki ni potreben, če ni bilo zaprošeno za sredstva EU. EESO je torej zaskrbljen, da bi bili v pobudo vključeni tudi projekti, ki ne bi bili v skladu z gospodarskimi, socialnimi in okoljskimi standardi EU, ter da se v zvezi z njimi posledično ne bi izvedla ustrezna ocena gospodarskih, socialnih in okoljskih učinkov.

3.8.1.2 EESO meni, da bi bilo treba v zvezi z vsakim projektom izvesti oceno učinka, pri kateri bi se upoštevali demokratična odgovornost in finančna vzdržnost za EU in zainteresirane države ter zagotovil prispevek k:

— blažitvi podnebnih sprememb,

— varstvu okolja,

— krepitvi človekovih in delavskih pravic ter

— konkurenčnosti EU.

3.9 EESO meni, da bi bilo treba zaradi potrebne preglednosti vse projekte v okviru pobude Global Gateway registrirati na portalu pobude ter navesti vse potrebne informacije o naložbenih projektih, vključno z oceno njihovih gospodarskih, socialnih in okoljskih učinkov, ter državnih in nedržavnih akterjih, ki sodelujejo pri projektih.

([8]) https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2023)739296
([9]) https://foreignpolicy.com/2023/01/10/europe-china-eu-global-gateway-bri-economic-development/
([10]) https://www.bruegel.org/blog-post/global-gateway-real-step-towards-stronger-europe-world

3.9.1 EESO sicer pozdravlja, da je bil vzpostavljen portal partnerstev Ekipe Evropa, povezan s pobudo Global Gateway, vendar meni, da bi ga bilo mogoče še izboljšati.

3.10 EESO meni, da bi morale institucije EU in države članice učinkovito obveščati in komunicirati o priložnostih, ki jih lahko pobuda Global Gateway nudi regionalnim in lokalnim državnim in nedržavnim akterjem, pri čemer bi bilo treba na predstavništvih EU vzpostaviti enotne kontaktne točke in tako olajšati naložbe zasebnega sektorja EU ter sodelovanje vseh potencialnih javnih in zasebnih gospodarskih in socialnih akterjev.

4. **Pobuda En pas, ena pot**

4.1 Od leta 2013 je bilo v okviru pobude En pas, ena pot porabljenih približno 962 milijard USD, namenjenih gradnji infrastrukture (573 milijard USD) in nefinančnim naložbam (389 milijard USD) po vsem svetu ([11]).

4.2 Cilji pobude En pas, ena pot vključujejo usklajevanje razvojnih strategij in krepitev povezav med sodelujočimi državami z gradnjo infrastrukture, kot so železnice, avtoceste, pristanišča in cevovodi, in spodbujanje trgovine ter finančnih in medosebnih izmenjav. V okviru pobude En pas, ena pot je bilo s 151 državami in 32 mednarodnimi organizacijami podpisanih več kot 200 dokumentov o sodelovanju.

4.3 Pobuda En pas, ena pot z gradnjo infrastrukture v tujini izpolnjuje več ciljev:

a. podpira izvoz (17,1 % BDP leta 2022) in zagotavlja absorpcijo prekomerne kitajske proizvodnje, ki presega domače povpraševanje, v sektorjih, kot so sektorji železa in jekla, aluminija, cementa, premoga, stekla in papirja;

b. zahodnim regijam (oddaljenim od pomorskih prometnih povezav, kot sta provinci Junan in Šindžjang) s postavitvijo prometne infrastrukture v Srednji in Jugovzhodni Aziji omogoča boljši dostop do komunikacijskih poti in mednarodne trgovine;

c. povečuje svetovni vpliv Kitajske in prek Azijske banke za investicije v infrastrukturo spodkopava vodilno vlogo institucij, kot sta Svetovna banka in Azijska razvojna banka, z namenom celovite reforme sistema;

d. s spodbujanjem kitajske trgovine in naložb v tujini je lahko pobuda En pas, ena pot pomembno orodje za spodbujanje vloge kitajskega juana kot mednarodne valute;

e. z vzpostavitvijo nove logistične infrastrukture bi lahko Kitajska del svoje energije pridobivala po poteh, ki so alternativa Melaškemu prelivu, prek katerega se po ocenah uvozi 80 % kitajske nafte.

4.4 V zadnjih letih sta se število novih projektov in vrednost podpisanih pogodb v okviru pobude En pas, ena pot zmanjšala. Kitajska je leta 2022 podpisala 5 514 novih pogodb (743 manj kot leta 2021) v vrednosti 130 milijard USD (- 3,3 %) ([12]). To zmanjšanje je verjetno povezano z dejavniki, kot sta večja previdnost kitajskih razvijalcev in vlagateljev glede izvedljivosti in gospodarske donosnosti naložb ter manjša pripravljenost partnerskih držav, da se zadolžijo zaradi financiranja projektov, povezanih s pobudo En pas, ena pot.

4.4.1 Več partnerskih držav je pri infrastrukturi, financirani v okviru pobude En pas, ena pot, odkrilo gradbene nepravilnosti, kar vzbuja dvome glede kakovosti projektov, ki se izvajajo na podlagi te pobude ([13]). Poleg tega so bili nekateri projekti začasno ustavljeni ali preklicani zaradi pomislekov glede prevelikega dolga, previsokih cen in primerov korupcije ([14]). Izvajanje nekaterih projektov je tudi znatno prispevalo k finančni nestabilnosti nekaterih partnerskih držav. V primeru Črne gore, katere 25 % javnega dolga je v lasti Kitajske, se nevzdržnost državnega dolga pogosto pripisuje dolgovom, nastalim zaradi financiranja infrastrukturnih projektov, povezanih s pobudo En pas, ena pot ([15]).

4.4.2 Pobuda je bila tarča kritik zaradi nepreglednih okoljskih standardov projektov ([16]). Poleg tega so kitajska podjetja, ki so sodelovala pri izvajanju projektov, pogosto raje kot lokalno uporabila kitajsko delovno silo (s čimer so zaobšla nacionalno delovno pravo ter predpise o zdravju in varnosti pri delu), kar je partnerskim državam preprečilo, da bi pri projektih zaposlile del lastne delovne sile in izkoristile prenos strokovnega znanja.

([11]) https://www.aei.org/china-global-investment-tracker/
([12]) http://fec.mofcom.gov.cn/article/fwydyl/tjsj/202302/20230203384457.shtml
([13]) https://www.wsj.com/amp/articles/china-global-mega-projects-infrastructure-falling-apart-11674166180
([14]) https://www.businessinsider.com/china-spends-twice-us-but-belt-road-initiative-losing-steam-2021-9?r=US&IR=T
([15]) https://thediplomat.com/2020/09/will-montenegros-new-government-bring-a-new-china-strategy/
([16]) https://www.iai.it/en/pubblicazioni/how-green-chinas-belt-and-road-initiative

4.4.3 Na tretjem *forumu za mednarodno sodelovanje En pas, ena pot* oktobra 2023, je bilo ponovno poudarjeno, da je pobuda En pas, ena pot, navkljub spremembam, ki jih je doživela, še vedno bistven del splošne strategije Ljudske republike Kitajske. V prihodnjih letih bo pobuda osredotočena na osem ključnih ciljev za spodbujanje visokokakovostne rasti ([17]). Ti cilji so: i) širitev projekta *China-Europe Railway Express*; ii) sodelovanje v transkaspijskem koridorju; iii) nova trgovska območja pobude En pas, ena pot; iv) večji dostop do tujih naložb; v) financiranje inovativnih projektov; vi) trajnostni razvoj; vii) usposabljanje, kulturne in znanstvene izmenjave; viii) spodbujanje integritete in krepitev institucij pobude En pas, ena pot.

4.4.3.1 Na forumu je bila ponovno potrjena tudi zavezanost Kitajske večjemu odpiranju trga za tuja podjetja in obljubljenih več kot 100 milijard USD novih sredstev za gospodarstva v vzponu, s posebnim poudarkom na kitajskih razvojnih bankah in skladu *Silk Road Fund*. Poudarjeno je bilo tudi sodelovanje jug-jug kot način krepitve vezi s svetom v razvoju in protiutež zahodnemu vplivu ([18]).

4.5 *Ocena pobude En pas, ena pot*

4.5.1 EESO meni, da so narava pobude En pas, ena pot in torej merila za uvrstitev projektov na uradni seznam projektov pobude še vedno precej nejasni, čeprav se je pobuda začela izvajati že pred desetimi leti. Zato meni tudi, da bi morala Ljudska republika Kitajska zaradi preglednosti in jasnosti nuditi natančne in ažurne informacije o naložbenih programih, povezanih s to pobudo.

4.5.2 EESO obžaluje, da je v EU in sosednjih tretjih državah zaradi začetka izvajanja pobude En pas, ena pot prišlo do neusklajenosti med infrastrukturnimi programi EU in Kitajske ter posledično do neskladij na področju infrastrukture za povezljivost. Poleg tega opozarja, da bi se lahko zaradi naložb v okviru pobude En pas, ena pot zmanjšalo lastništvo držav članic EU nad nacionalno strateško infrastrukturo.

4.5.3 EESO poudarja, da v gospodarskih odnosih med EU in Ljudsko republiko Kitajsko ni nikakršne vzajemnosti, zaradi česar so podjetja iz EU v bistveno slabšem položaju.

4.5.4 EESO je zelo zaskrbljen, da bi bila enotnost EU lahko ogrožena, če bi posamezne države članice EU podpisovale memorandume o soglasju, ne da bi institucije EU to kakor koli usklajevale. Poleg tega ponovno poudarja, da bi lahko okvir sodelovanja 14 + 1, ki vključuje kar devet držav članic EU, pomenil določena tveganja za kohezijo EU.

4.5.5 EESO meni, da bi lahko projekti v okviru pobude En pas, ena pot v primeru, da ne bi bili skrbno ocenjeni, zaradi prisilnega prenosa tehnologije na Kitajsko dolgoročno škodili konkurenčnosti EU.

4.5.6 EESO obžaluje, da kitajska podjetja, ki vlagajo v projekte, ki se v okviru pobude En pas, ena pot izvajajo na ozemlju EU, ne spoštujejo socialnih pravic in pravic delavcev.

4.5.7 EESO ugotavlja, da kitajske naložbe v projekte v okviru pobude En pas, ena pot niso v skladu s finančnimi predpisi EU in da bi lahko hudodelskim združbam omogočile pranje denarja.

4.5.8 EESO opozarja na zaskrbljujoč pojav prezadolženosti tretjih držav in posledično izgubo strateških jamstev. To velja za tretje države, kot so Pakistan, Tadžikistan, Kirgizija, Šrilanka, Maldivi in Črna gora, ki je država kandidatka za članstvo v EU.

4.5.9 EESO opozarja, da kitajska podjetja, ki sodelujejo v programih v okviru pobude En pas, ena pot, ne spoštujejo okoljskih standardov EU ter še naprej financirajo in izvajajo projekte, ki niso v skladu z evropskim zelenim dogovorom.

4.5.10 EESO priznava, da se je s pobudo En pas, ena pot zgolj zapolnila vrzel zaradi podcenjevanja potreb po naložbah EU in njenih držav članic, ki je v desetletju 2010–2019 po njihovi krivdi ostala nezapolnjena. Čeprav je EU v strategiji za Srednjo Azijo strateške prednostne naloge v zvezi s prometnimi in energetskimi povezavami opredelila že leta 2007, se na navedeno območje in druga območja (kot so med drugim Balkan, sredozemska in atlantska pristanišča, Afrika in Jugovzhodna Azija) znaten tok naložb usmerja šele s pobudo En pas, ena pot. V teh razmerah se je zaradi naložb kitajskih podjetij zagotovo izboljšala infrastrukturna povezanost teh območij in strateških intermodalnih vozlišč.

([17]) https://www.chinadaily.com.cn/a/202310/18/WS652f416ca31090682a5e92d2.html
([18]) http://www.beltandroadforum.org/english/

4.5.11 EESO ugotavlja, da je EU neposredno (v primeru mostu Pelješac na Hrvaškem) ali posredno (prek Evropske banke za obnovo in razvoj, Evropske investicijske banke in Evropskega investicijskega sklada) financirala projekte v okviru pobude En pas, ena pot, ne da bi poskrbela za potrebno usklajevanje ali vsaj spoštovanje okoljskih, socialnih in drugih standardov ([19]).

4.5.12 EESO meni, da je v zvezi s pobudo En pas, ena pot potreben okvir za boljše usklajevanje med institucijami EU in 27 državami članicami. Ni zaželeno, da bi odnosi s Kitajsko potekali v obliki 27 dvostranskih odnosov ali da bi jih urejali posamezni memorandumi o soglasju ali okviri sodelovanja, kot je 14 + 1. V takem položaju sedanje razmerje moči med 27 državami članicami EU, ki se sicer lahko prevesi v korist nekaterih držav, na splošno daje prednost izključno Kitajski in pomeni sistemsko tveganje za vso EU. Zato je bistveno skupno ukrepanje držav članic EU v zvezi s Ljudsko republiko Kitajsko ter spodbujanje učinkovite komunikacije med njo in institucijami EU.

4.5.13 EESO ima velike okoljske in varnostne pomisleke glede teženj Ljudske republike Kitajske, da bi arktično plovno pot uporabila kot severnomorsko pot za pobudo En pas, ena pot in s tem olajšala pomorske prometne tokove skozi Melaški preliv.

4.5.14 EESO obžaluje, da lokalni akterji (organizacije civilne družbe in socialni partnerji) v okviru pobude En pas, ena pot niso dejansko vključeni v oblikovanje, spremljanje, ocenjevanje in izvajanje projektov, s čimer se zamuja pomembna priložnost, da bi te projekte izvajali v sodelovanju z glavnimi ciljnimi lokalnimi akterji.

5. **Prizadevanja za skupen pristop k strategijei EU Global Gateway in pobudi En pas, ena pot**

5.1 EESO upa, da bo kmalu mogoč dopolnjevanje med strategijo Global Gateway, pobudo En pas, ena pot in ameriškim partnerstvom za svetovno infrastrukturo in naložbe, ki bi pomenilo otoplitev svetovnih odnosov.

5.1.1 EESO meni, da **bi bilo treba s projekti v okviru pobude En pas, ena pot, ki se izvajajo na ozemlju 27 držav članic EU ali potekajo zunaj tega območja, vendar vključujejo gospodarske subjekte iz držav članic EU** (kot upravičence, dobavitelje ali donatorje), **kakor tudi s projekti v okviru Global Gateway:**

— **promovirati naslednja načela**:

  — mir in varnost,

  — vrednote EU, določene v Pogodbah,

  — človekove pravice, določene v Splošni deklaraciji človekovih pravic (1948),

  — določbe Listine Evropske unije o temeljnih pravicah ([20]),

  — skladnost s temeljnimi konvencijami Mednarodne organizacije dela. Ljudska republika Kitajska je ratificirala šest od devetih temeljnih konvencij. Ratificirati mora še Konvencijo št. 87 o sindikalni svobodi in varstvu sindikalnih pravic iz leta 1948, Konvencijo št. 98 o uporabi načel o pravicah organiziranja in kolektivnega dogovarjanja iz leta 1949 ter Konvencijo št. 187 o spodbujanju varnosti in zdravja pri delu iz leta 2006;

— **ter uresničevati cilje**:

  — trajnostnega razvoja Združenih narodov,

  — dvojnega, zelenega in digitalnega prehoda,

  — evropskega stebra socialnih pravic,

  — odprte strateške avtonomije EU,

  — evropskega lastništva nad strateško infrastrukturo in proizvodnjo EU,

  — konkurenčnosti EU,

  — enakih konkurenčnih pogojev in poštene konkurence,

  — boja proti davčnim utajam in pranju denarja.

([19]) Evropsko računsko sodišče, 2020: Odziv EU na državno vodeno naložbeno strategijo Kitajske. Pregled št. 03.
([20]) UL C 326, 26.10.2012, str. 391.

Na podlagi teh načel in ciljev bo treba v zvezi s projekti v okviru pobude En pas, ena pot in projekti v okviru strategije Global Gateway izvesti oceno gospodarskega, finančnega, socialnega, okoljskega in pravnega učinka, da se dokaže njihova ustreznost in združljivost z vrednotami EU ter načeli in cilji iz tega odstavka.

5.1.1.1 Oceno učinka bodo morale v razumnih rokih izvesti:

— **v primeru pobude En pas, ena pot: EU in države članice, vključene v pobudo,**

— **v primeru strategije Global Gateway: države EU in tretje države, vključene v strategijo**;

preden bi se projekti v okviru pobude En pas ena pot začeli izvajati na ozemlju EU in preden bi se vanjo vključili gospodarski subjekti iz EU oziroma preden bi se projekti v okviru strategije Global Gateway začeli izvajati v tretjih državah.

5.2 EESO je pripravljen in prosi za možnost, da bi v okviru okrogle mize EU-Kitajska organiziral redna srečanja s predstavniki organizacij civilne družbe in socialnih partnerjev, na katerih bi razpravljali o pobudi En pas, ena pot in strategiji Global Gateway, opredeljevali priložnosti in kritične točke obeh programov ter iskali možne rešitve.

V Bruslju, 14. decembra 2023

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Oliver RÖPKE